

ПРЕПОЗИТИВНЕ ВЖИВАННЯ ВИСЛОВЛЕНЬ УЗАГАЛЬНЕНОГО ЗМІСТУ В СТРУКТУРІ СКЛАДНОГО МОВЛЕННЕВОГО АКТУ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ МОВ)

Юрчишин Т. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, Тернопіль, Україна
orcid.org/0000-0003-3299-0486
tetianayurchyshyn@gmail.com*

Ключові слова: висловлення
узагальненого змісту, закон
генералізації, комунікативний
намір, моделювання емпатії,
складний мовленнєвий акт.

У статті аналізується поняття висловлень узагальненого змісту, що корелюють з іншими номінаціями, зокрема з пареміями (афоризмами, сентенціями, прислів'ями, максимами), абстрактно-авторськими реченнями, універсальними реченнями, загальнореферентними висловленнями.

У процесі комунікації висловлення узагальненого змісту часто вживаються для реалізації комунікативного наміру мовця та використовуються у складних мовленнєвих актах. З огляду на це авторка досліджує функціонування висловлень узагальненого змісту у складному мовленнєвому акті, зокрема у їх препозиції. Матеріалом дослідження слугують висловлення узагальненого змісту, отримані шляхом вибірки з прозових та драматичних творів українських та польських письменників. У статті детально досліджені закономірності функціонування зазначеного типу висловлень при реалізації закону генералізації як одного із універсальних законів моделювання емпатії. Окрім того, з'ясовано, з якою комунікативною метою мовець вдається до препозитивного вживання висловлень узагальненого змісту у структурі складного мовленнєвого акту.

Авторка робить висновок, що висловлення узагальненого змісту у препозиції вживається мовцем з метою моделювання емпатії, створення у слухача психологічного підґрунтя для сприйняття подальшої інформації або ж слугує визначальною для ходу думок відправною точкою, з якої розгортається відповідне міркування чи певна констатація. Водночас визначення феномена комунікативної емпатії передбачає проєкцію його лінгвістичного дефінування на комунікативну вісь. Ідеться про ті комунікативні ситуації, де мовець намагається співвіднести свою позицію з особливостями ментальних перцепцій реципієнта, які є актуальним орієнтиром для комунікатора.

Багатоаспектний аналіз висловлень узагальненого змісту відкриває перспективи для дослідження їх певних специфічних ознак – компактності стилістичних прийомів і виразних засобів та лаконічності викладу етичної ідеї при їх препозитивному використанні у складних мовленнєвих актах.

**PREPOSITIVE USE OF STATEMENTS OF GENERALIZED CONTENT
IN THE STRUCTURE OF A COMPLEX SPEECH ACT (BASED ON THE MATERIAL
OF THE UKRAINIAN AND POLISH LANGUAGES)**

Yurchyshyn T.V.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Communication
and Information Technologies
West Ukrainian National University
Lvivska str., 11, Ternopil, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3299-0486
tetianayurchyshyn@gmail.com*

Key words: *statement of generalized content, law of generalization, communicative intention, modeling of empathy, complex speech act.*

The article presents the concept of statements of generalized content, which are correlated with other nominations, in particular with paremias (aphorisms, maxims, proverbs), abstract author's sentences, universal sentences, general reference statements.

In the process of communication, statements of generalized content are often used to realize the communicative intention of the speaker and are applied in complex speech acts. Thus, the author has analysed the functioning of expressions of generalized content in a complex speech act, in particular in their preposition. The material of the research is statements of a generalized content obtained by sampling from prose and dramatic works of Ukrainian and Polish writers.

The article presents in detail the regularities of the functioning of the specified type of statements in the implementation of the law of generalization as one of the universal laws of modeling empathy. In addition, it is clarified with what communicative purpose the speaker involves statements of generalized content in the structure of a complex speech act.

It is concluded that the statement of the generalized content in the preposition is used by the speaker in order to model empathy, create a psychological basis for the listener to perceive further information, or serves as a "starting point"; that determines the flow of thoughts, from which a relevant reasoning or a certain statement unfolds. At the same time, the definition of the phenomenon of communicative empathy involves the projection of its linguistic definition onto the communicative axis. It is about those communicative situations where the speaker tries to correlate his position with the features of the recipient's mental perceptions, which are a relevant reference point for the communicator. The multi-aspect approach to the analysis of statements of generalized content opens up perspectives for the study of their certain specific features: the compactness of stylistic techniques and means of expression and the conciseness of the presentation of an ethical idea when they are used prepositively in complex speech acts.

На сучасному етапі розвитку синтаксичної науки утвердився багатоаспектний аналіз речення з урахуванням формального, семантичного й комунікативного рівнів його організації. До конструкцій, які ще не стали об'єктом такого всебічного аналізу в україністиці, належать речення узагальненого змісту. Речення узагальненого змісту постають як синтаксичні одиниці, що містять загальні положення, висновки, які стосуються всіх людей безвідносно щодо місця й часу, та виходять під час комунікації за

межі одноразового вживання, відображаючи кодовий характер мови.

З точки зору комунікативного підходу висловлення узагальненого змісту визначаються як універсальні висловлення, логічною основою яких є узагальнене судження, а структурно-мовною базою – речення-узагальнення.

Постановка проблеми. У межах лінгвістики сутність подібних реченневих структур досліджувалася та осмислювалася з різних позицій. Речення узагальненого змісту корелюють з іншими номінаціями,

зокрема з пареміями (афоризмами, сентенціями, прислів'ями, максимами), абстрактно-авторськими реченнями, універсальними реченнями, загально-референтними висловленнями. До аналізованих конструкцій часто застосовується фразеологічний підхід, орієнтований на виявлення, систематизацію й теоретичне осмислення їх як стійких і відтворюваних одиниць. У колі дослідницьких зацікавлень перебуває функціонування речень узагальненого змісту на фразеологічному рівні як афористичного мовного масиву (В. Калашник [1, с. 94–95], Н. Шарманова [2]). Структурну та семантичну специфіку так званих абстрактно-авторських речень виявляє в дисертаційній роботі О. Олійник [3]. У філологічній літературі наявні фрагменти аналізу паремій у системі художнього тексту [4]. Однак відсутні комплексні дослідження речень узагальненого змісту на власне комунікативному рівні.

Мета статті – дослідити функціонування висловлень узагальненого змісту у складному мовленнєвому акті, зокрема у їх препозиції, на матеріалі української та польської мов.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: а) укласти вибірку речень узагальненого змісту, що передують базовому мовленнєвому акту, в українській та польській мовах; б) з'ясувати, з якою комунікативною метою мовець вживає висловлення узагальненого змісту у препозиції; в) детально дослідити закономірності їх функціонування при реалізації закону генералізації як одного із універсальних законів моделювання емпатії.

Об'єкт дослідження – українські та польські висловлення узагальненого змісту в препозитивній позиції як засіб моделювання емпатії.

Предмет дослідження – висловлення узагальненого змісту в препозиції базових мовленнєвих актів, які реалізують певне функціональне навантаження.

Матеріалом дослідження слугують висловлення узагальненого змісту, отримані шляхом вибірки з прозових та драматичних творів українських та польських письменників.

Виклад основного матеріалу. Висловлення узагальненого змісту як вербальне вираження мудрості народу, що передається з покоління в покоління, є неписаним кодексом законів здорового глузду і закладають моральні та етичні передумови для формування соціально адекватної особистості. Конструкції цього типу є відображенням культурного життя народу, його оцінних і комунікативних стереотипів, носіями мотиваційної, культурологічної інформації.

Останнім часом зростає зацікавлення лінгвістів щодо міжособистісної комунікації, щодо впливу на неї екстралінгвістичних та психологічних факторів, а також щодо вивчення феномену вербального впливу на адресата. З огляду на це видається ціка-

вим функціонування висловлень генералізаційної семантики у структурі складного мовленнєвого акту, зокрема у препозитивному вживанні.

Препозиція (пре...– + лат. *positio* – розташування) – вживання одного з двох пов'язаних між собою елементів перед іншим; у поверхневій структурі позиція залежного елемента перед головним [5, с. 104].

У комунікативному аспекті препозитивне вживання висловлень узагальненого змісту набуває певних специфічних ознак – компактності стилістичних прийомів і виразних засобів, лаконічності викладу етичної ідеї, відсутності надлишкової інформації, простоти композиційної будови.

У структурі складного акту узагальнене висловлення часто передує базовому мовленнєвому акту, наприклад:

– Все було б гаразд, я пробачила б невістці, якби у них зі Славком була дитина, – сказала тітка Наталя.

– **Недаром кажуть у народі: який початок, такий і кінець.** А початок їхнього подружжя був не такий, як у людей (І. Вільде).

Висловлення узагальненого змісту передує експресиву. При цьому висловлення узагальненого змісту вживається мовцем з метою моделювання емпатії, створення у слухача психологічного підґрунтя для сприйняття подальшої інформації або слугує визначальною для ходу думок відправною точкою, з якої розгортається відповідне міркування чи певна констатація.

Подібна закономірність спостерігається теж у такому висловленні:

– *No to żeby nie była ranna, to po tym, co ty mi rzekła, ja by dziś jeszcze mnicha z Raszkowa za leń kazał przeprowadzić, a jutro ja by był twój mąż. Taj co? Męża grzech nie kochać i nie przyhołubic! Hej ty, panno wielmożna, musisz być moja i będziesz!*

– *Anieli niebiescy, ratujcie mnie!* – *szeptęła kniaziówna* (Н. Сienkiewicz). Співрозмовник – козак Богун – вдається спочатку до узагальненого висловлення *Męża grzech nie kochać i nie przyhołubic*, щоб поступово переконати непохитну Хелену скоритися та стати його дружиною. І тільки після попередньої психологічної підготовки мовець безпосередньо наказує співрозмовниці вийти за нього заміж.

Висловлення генералізаційної семантики репрезентують ментальні доміанти мовного соціуму, тому вони є ефективними для гармонізації спілкування, тобто моделювання емпатії. Загалом емпатія – це комплексне поняття, пов'язане зі співпереживанням, вчуванням учасників комунікації в почуття, емоції, свідомість один одного, що сприяє успішності комунікації, формуванню сприятливої атмосфери спілкування [6, с. 322]. Водночас визначення феномена комунікативної емпатії передбачає проєкцію його лінгвістичного

дефінування на комунікативну вісь. При цьому генералізація є одним із універсальних законів моделювання емпатії [7]. Ідеться про ті комунікативні ситуації, де мовець намагається співвіднести свою позицію з особливостями ментальних перцепцій реципієнта, які є актуальним орієнтиром для комунікатора. Вживаючи висловлення узагальненого змісту, адресант намагається викликати у співрозмовника толерантне ставлення до своєї позиції, зумовити позитивне сприйняття інформації, наприклад:

– *Заходьте, заходьте, Фійоно...налякали мене... В ногах правди немає, сідайте, – припрошувала, бо відчувала вину перед Фійоною.*

– *Я вам черевики принесла, – сказала Фійона (Є. Гуцало).* Під час висловлення запрошення мовець насамперед керується власним бажанням – своєю гостинністю заглядати почуття провини перед адресатом. З метою вчинення сильнішого впливу на співрозмовника та прояву прихильності до нього він формує мотив для прийняття слухачем свого запрошення, долучаючи узагальнене висловлення *В ногах правди немає*. Така мотивація базується на спільних знаннях мовця й слухача як членів одного мовного соціуму і детермінована бажанням мовця виявити приязне ставлення до співрозмовника, ввічливість та вихованість.

Висловлення узагальненого змісту як засіб моделювання емпатії вживаються для експлікації однакового ставлення комунікантів до певних явищ, осіб, позицій та дій один одного. Відповідно такі висловлення часто передують експресивам, в основі яких лежить вираження комунікантами емоцій – радості, жалю, співчуття, занепокоєння, прихильності, наприклад:

– *Одна померла, а друга віддалася за народного учителя. – Пані Ілецька обтерла хустинкою очі.*

– *Попові дзвонять, попадаю з села гонять, – сказала зі щирим спочуттям. – Незавидна доля наших вдів священичих (Б. Лепкий).* Мовець, знаючи, яке сумне життя в людей її соціального статусу – дружин священників, наголошує на цьому за допомогою прислів'я *Попові дзвонять, попадаю з села гонять*. Усвідомлюючи неспроможність змінити якимось чином наявне становище, він відкриває співрозмовникові свої душевні переживання. Завдяки цьому обидва комуніканти перебувають в одній площині автостереотипних уявлень, відчувають страх і непевність перед важкими ситуаціями, перед невідомістю, жаль за втраченим.

Подібне функціональне навантаження висловлень узагальненого змісту у препозиції простежується також у прикладі:

– *Старzy żołnierze mówią, że konie zawsze przyhają na dobrą wróżbę. Coś mnie jakoby w ucho szepcze, że nie na próżno jedziemy, – rzekł Zagłoba.*

– *Dajże Bóg, aby i porucznikowi jakowaś otucha w serce wstąpiła – westchnął Wołodyjowski (Henryk Sienkiewicz).* Обидва співрозмовники – Володийовський та Заглоба – відчувають тривогу та неспокій за князівну Хелену, котра перебуває у полоні Богуна. Заглоба спочатку акцентує на народному повір'ї, яке обіцяє позитивні зміни у майбутньому, а згодом втішає себе та співрозмовника, що вони недаремно ризикують та їдуть визволяти князівну.

Іноді висловлення узагальненого змісту передоє докору й у такий спосіб сприяє особистісній презентації мовця та його поблажливого ставлення до співрозмовника. При цьому комунікативним наміром мовця є вказування на провину слухача в пом'якшеній формі, не викликаючи обурення й не провокуючи конфлікту з боку співрозмовника, наприклад:

Степан: *Не можу я серцю звеліти: забудь ту, а пригорнись до цієї! Не можу!*

Марина: *Ні, зможеш: у тебе воно справедливе і добре; то його озвірило горе... Подумай: гріх за добро платити людині лихим. Тобі Господь припоручив душу, а ти зрікаєшся її (М. Старицький).* Марина намагається емоційно вплинути на волю та свідомість Степана, закликаючи його хоча б із почуття вдячності зберегти сім'ю. Мовець апелює до висловлення узагальненого змісту з метою гармонізації спілкування, «згладження» неприємного для слухача докору та актуалізації толерантного сприйняття співрозмовником виголошеної репліки.

Висловлення узагальненого змісту актуалізуються в комунікації з метою уникнення агресивності та створення сприятливого клімату для спілкування. Адресант використовує їх для поліпшення комунікативної взаємодії, наприклад:

– *Я недорого беру, а як для громади, то, браття мої, і за спасибі.*

– *І де ти, діду, такий уродився?*

– *Дурнів, кажуть, не сій, самі вродять. Така вже наша земля – на диваків багата (В. Міняйло).* За допомогою висловлення узагальненого змісту мовець прагне продемонструвати згоду своєї комунікативної позиції зі співрозмовником і таким чином досягти консенсусу.

Подібну функцію висловлення узагальненого змісту у препозиції спостерігаємо теж у такій мовленнєвій ситуації:

– *Czy wasze nie tego mniemania co i ja, że gdyby nie amory, siła złego nie stałaby się na świecie? Przez cóż Troja zburzona? He?*

– *Co komu Pan Bóg przeznaczył, to go i tak nie minie – odparł Litwin. – Są niepocziwe amory, ale są i zacne, od których chwała Boża się przymnaża (Henryk Sienkiewicz).* Обидва співрозмовники – польські воїни Литвин і Заглоба – знаходяться у складних життєвих обставинах та ризикують життям заради порятунку з полону

князівни Хелени. Заглоба скаржиться на те, що часто жіноча краса спричиняє різні біди та військові конфлікти. Інший комунікант Литвин залучає висловлення узагальненого змісту – загальновідому істину *Co komu Pan Bóg przeznaczył, to go i tak nie minie*, аби пом'якшити таку жорстку позицію співрозмовника щодо жінок.

Висловлення узагальненого змісту вживаються в препозиції з метою створення психологічного підґрунтя для сприйняття співрозмовником наступної інформації. Вони виконують функцію психологічного механізму в процесі індивідуально-колективного кодування, скеровують перцепцію слухача в єдино можливого напрямку, що «максимально звучує варіативність та рамки світоглядних позицій, тим самим обмежуючи поведінкові реакції» [7, с. 12]. При цьому висловлення узагальненого змісту здебільшого передують констативам та аргументаціям. Мовець використовує їх у тій ситуації, коли його «вердикти» стосуються делікатних сфер людського життя. Адресант опиняється в ситуації комунікативного пошуку, комунікативних труднощів: йому важко одразу ж досягти достатньо ефективного вираження власної думки, тому він вдається до думки загалу. При цьому висловлення узагальненого змісту дає змогу мовцеві частково зняти з себе відповідальність за втручання в приватне життя, наприклад:

– *А Репета до вас не звертався за допомогою? Йому допомогти треба з дровами.*

– *Ні, не звертався, – відповіла головиха і з якимось новим відтінком подивилася на Шкарубубу. – А знаєте, правду кажуть люди, що коли чоловік і жінка довго живуть разом, у чомусь стають схожі між собою, переймають деякі риси одне в одного. Так і у вас з Оленою Левківною.*

– *Ви про що? – здивувався Шкарубуба (Є. Гуцало).* Перед тим, як констатувати певні взаємовідносини в конкретній сім'ї (родині Шкарубубів), співрозмовниця спочатку вдається до узагальненого висловлення, посиляючись на авторитетне джерело його отримання та акцентуючи його беззаперечну істинність: *Правду кажуть люди*. З іншого боку, вживання узагальнення робить мовленнєвий акт коректним і делікатним, якщо зважити на те, що оцінка подружжя «збоку» – це своєрідне втручання в приватний простір людини. Лише після такої психологічної підготовки співрозмовника мовець прямо розмірковує про його сім'ю: *Отак і у вас з Оленою Левківною*.

Висловлення узагальненого змісту часто передують аргументації, роблячи її більш переконливою та влучною. Особливо це характерно для ситуації, коли життєві позиції співрозмовників є протилежними. Відповідно мовець використовує сентенцію як ефективний засіб досягнути комунікативного наміру, наприклад:

– *Треба тобі заміж виходити, – радить баба Бахурка.*

– *Завтра й вискочу... кругом хати наприсядки, – засміялася Ганна.*

– *Е-е, жартуєш. А без чоловіка – що без голови. Він хоч і вдарить, хоч і насвариться коли, але ж якісь штани крутяться на обійсті, вже добре (Є. Гуцало).* У такій комунікативній ситуації мовець і адресат мають різні життєві пріоритети. Мовець – баба Бахурка – постає як людина поважна, впливова в певному оточенні, старша за віком, тобто особа, яка має в очах суспільства право давати поради іншим. Відповідно слухач – вдова Ганка – жінка молода, недосвідчена та певним чином залежна від мовця. Баба спочатку висловлює пораду, однак зазнає комунікативної невдачі (Ганка глузує і не сприймає її слів належним чином). Тоді для реалізації комунікативного наміру вона вдається до висловлення узагальненого змісту *А без чоловіка – що без голови*, яке є втіленням загальнолюдського досвіду й виступає ненав'язливим мотивом для виконання слухачем поради мовця, яка торкається приватної сфери.

Вживання висловлень узагальненого змісту в препозиції зумовлене також бажанням мовця підготувати слухача до сприйняття експресивних мовленнєвих актів, наприклад:

Жінка Зброжека. *А може, ти купив би у когось іншого фабрику, Юзю?*

Зброжек. *У дуже розумного чоловіка завжди дурна жінка – так кажуть. І навпаки. Що за дурниці ти говориш! Та не куплю сьогодні я, то завтра купить хтось інший!* (М. Куліш). Мовець спочатку використовує узагальнене висловлення, щоб здійснити психологічну підготовку своєї співрозмовниці, створити підґрунтя для наступного впливу на її життєву позицію. Докір у закодованій і завуальованій формі дає змогу певним чином налаштувати слухачку. Спочатку маркуючи докір ознаками універсального, колективного переконання, мовець згодом конкретизує його.

Часто адресант уживає висловлення узагальненого змісту з огляду на ментальні характеристики слухача, сфокусовані у сфері стереотипних уявлень. При цьому наступна інформація сприймається не так болісно й емоційно, наприклад:

– *Мій тесть? Ого, мій тесть – стріляний птах! Хитрий, старий лис! Але я маю надію, що за ті чотири роки, що Бронко вчитиметься в мене, я підтягну друкарню, а там старий розщедриться, і все буде ол райт! Все ж таки, пане Завадко, як-то кажуть, «брат братом, а бринза за гроші».* Я вам говорю заздалегідь, що так платити Бронкові, як оплачує Зілінський, я не зможу.

– *Я це знаю, пане Філіпчук (І. Вільде).* Мовець використовує висловлення узагальненого змісту та реалізує стратегію натяку: перед повідомлен-

ням неприємної для співрозмовника інформації він м'яко натякає, про що йтиметься далі. Знаючи вразливість та особливості світосприйняття адресата, мовець подає загальновідому істину, яка допомагає підготувати сприятливий психологічний клімат для наступної розмови.

Висловлення узагальненого змісту в препозиції часто використовуються саме для реалізації стратегії натяку і як засіб посилення психологічного тиску мовця на співрозмовника, наприклад:

Бачить Штефан, що не виграє з ним на язики, і рубає просто:

– *Мартинчуку! Чуєш, кінець діло хвалить.*

Моя дівка по-молодицьки зав'язана, а твоя до суду-віку «криміналчихою» так і залишиться (І. Вільде). Давні вороги ведуть між собою гостру словесну боротьбу. Мовець враховує ментальність адресата й долучає висловлення узагальненого змісту, щоб психологічно підготувати слухача до адекватного сприйняття неприємної інформації.

Висловлення узагальненого змісту, які передують базовому мовленнєвому акту, виконують функцію відправної точки для роздумів. За їх допомогою мовець намагається вплинути на адресата, донести йому власне ставлення до позначеного. Таке вживання висловлень узагальненого змісту психологічно впливає на адресата, змушуючи його самого проаналізувати ситуацію, що склалася, і зробити висновок про необхідність тієї чи іншої дії, наприклад:

– *Й ще мені незрозуміло: у вас Червоний Прапор, Червона Зірка, три ступені Слави, й ви послали на смертельний ризик жінку! Дика й жорстока фантазія!*

– *Війна нікого не милує. Жінки – автоматниці, льотчиці, санінструктори. І вона вчинила, можна сказати, подвиг* (В. Мінняло). За допомогою афористичного висловлення мовець маніфестує свою ідейну позицію, щоб досягти найбільш ефективного вираження думки. Досягнувши бажаного впливу на адресата та даючи йому матеріал для роздумів, мовець далі аргументує та виправдовує свій вчинок.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, висловлення узагальненого змісту в препозиції базових мовленнєвих актів реалізують певне функціональне навантаження. З огляду на потужний емоційний та аксіологічний потенціал вони слугують засобом моделювання емпатії, психологічної підготовки співрозмовника та виконують роль відправної точки для наступних міркувань чи реалізації комунікативного наміру мовця.

Сучасний комунікативно-прагматичний підхід до висловлень узагальненого змісту відкриває перспективи для дослідження їх певних специфічних ознак – компактності стилістичних прийомів і виразних засобів та лаконічності викладу

етичної ідеї при їх препозитивному використанні у складних мовленнєвих актах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калашник В.С. Структурно-функціональні різновиди афоризмів. *Культура слова*. Київ, 1989. Вип. 36. С. 94–97.
2. Шарманова Н.М. Українська афористика: структурно-семантичний та функціональний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2005. 21 с.
3. Олійник О.О. Абстрактно-авторські речення в художньому мовленні : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 1999. 16 с.
4. Космеда Т. Комунікативний кодекс українців у пареміях : тлумачний словник нового типу. Дрогобич : Коло, 2010. 272 с.
5. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 426 с.
6. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
7. Ковалевська Т.Ю. Моделювання емпатії в сучасній українській мові : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01. Київ, 2002. 37 с.

REFERENCES

1. Kalashnyk, V.S. (1989) Structural and functional varieties of aphorisms [Strukturno-funkcionalni riznovydy aforyzmiv]. *Kultura slova*. Kyiv, 1989. Vyp. 36. P. 94–97.
2. Sharmanova, N.M. (2005) Ukrainian aphoristics: structural-semantic and functional aspects [Ukrayinska aforystyka: strukturno-semantychnyj ta funkcionalnyj aspekty: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]. Kharkiv, 2005. 21 p.
3. Olijnyk, O.O. (1999) Abstract author's sentences in artistic speech [Abstraktno-avtorski rechennya v khudozhnomu movlenni : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]. Odesa, 1999. 16 p.
4. Kosmeda, T.A. (2010) Communicative code of Ukrainians in paremiads: a new type of explanatory dictionary [Komunikatyvnyi kodeks ukraintsiv u paremiakh: tлумачnyi slovnyk novoho typu]. Drohobych: Kolo. 272 p.
5. Zahnitko, A.P. (2012) Dictionary of modern linguistics: concepts and terms [Slovnyk suchasnoyi lnhvistyky: ponyattya i terminy]. Donetsk: DonNU, 2012. 426 p.
6. Batsevych, F.S. (2004) Fundamentals of communicative linguistics: a textbook [Osnovy komunikatyvnoi lnhvistyky: pidruchnyk]. Kyiv : Akademiia. 344 p.
7. Kovalevska, T.Yu. (2002) Modeling of empathy in the modern Ukrainian language [Modelyuvannya empatiyi v suchasnij ukraynskij movi : avtoref. dys. ... doktora filol. nauk : 10.02.01]. Kyiv, 2002. 37 p.